

БОРОТЬБА З НАУКОВИМ ШАХРАЙСТВОМ У ПРАВОВИМ ТРИВАЄ

Подальший розвиток наукового і науково-технічного потенціалу України, розроблення і впровадження інновацій в усіх сферах суспільного життя потребують докладання значних інтелектуальних зусиль задля досягнення прогресивних змін і такого ладу, за якого наукові досягнення спрямовуються на розв'язання певних проблем і підвищення результативності діяльності влади, а також розбудови громадянського суспільства. Водночас не можуть не викликати занепокоєння окремі факти зловживань у цій сфері з боку деяких осіб, які, вірогідно, ще за попереднього режиму звикли розглядати науку лише як засіб задоволення власних амбіцій шляхом набуття наукових ступенів і вчених звань, на які насправді не заслуговують.

Так, 26 березня 2014 р. о 10-00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.142.02 Міжрегіональної академії управління персоналом було захищено антинаукове за своїм змістом, шахрайське «дослідження» — йдеться, зокрема, про докторську «дисертацію» за темою «Адміністративно-правові аспекти нормотворчості публічної адміністрації в Україні», автором якої є підполковник міліції Делія Юрій Володимирович — кандидат юридичних наук, доцент, який на теперішній час є працівником Донецького юридичного інституту МВС України.

На підставі безпосереднього ознайомлення зі змістом цієї «дисертації» можна висновувати про наявність низки суттєвих порушень вимог, які передбачено Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», що було допущено під час підготовки, рецензування, прийняття до захисту, проведення експертизи та наступного захисту цього «дослідження».

Зокрема, докторська «дисертація» Ю.В. Делії навряд чи може вважатися такою, що містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у певній галузі науки, оскільки у ній не розв'язується жодної наукової чи науково-прикладної проблеми.

Щодо назви цього «дослідження», то, по-перше, вбачається суперечливим включення до нього дефініції «публічна адміністрація», оскільки цей термін не закріплений у жодному з чинних нормативно-правових актів, а у науковій теорії його зміст досліджувався лише фрагментарно, внаслідок чого не існує навіть будь-яких натяків на єдність у підходах учених до його визначення.

По-друге, не є таким, що припустимо використовувати у назвах як кандидатських, так і докторських дисертаційних досліджень, термін «аспекти». У довідково-енциклопедичній літературі поняття «аспект» (від лат. *aspectus* — вид) визначено як точку зору, з якої розглядається будь-яке явище, поняття, перспектива [1, С. 82]. Отже, термін «аспекти» припустимо застосовувати, хіба що у невеликих за обсягом наукових публікаціях, оскільки дисертаційні дослідження передбачають дещо інший, глибший рівень узагальнення наукових знань.

У назві розділу 2 «Генезис і методологія дослідження нормотворчості публічної адміністрації» вбачається необґрунтованим змішування двох цілком різних напрямів наукового пошуку. За своєю сутністю поняття «генезис» (генез) означає походження, виникнення; у широкому розумінні — момент зародження та подальший процес розвитку, що веде до певного стану, виду, явища [1, С. 288]. Однак і у назві підрозділу 2.1 «Генезис вчень про нормотворчість публічної адміністрації в адміністративно-правовій науці» автор не звертає уваги ані на очевидну суперечливість такого формулювання, ані на те, що це ніяк не сприятиме виконанню завдань «дослідження», оскільки в адміністративно-правовій науці взагалі не існує зазначеного напрямку. Цих, а також інших питань, які порушено Ю.В. Делією, немає й у паспорті наукової спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право».

Серед опублікованих праць, які відображають основні наукові результати «дисертації», в авторефераті Ю.В. Делією вказано публікації, що не мають відношення ні до її теми, ні до змісту. Це стосується включення до переліку статей у наукових фахових виданнях таких публікацій Ю.В. Делії:

«Виконавчі органи у системі місцевого самоврядування в Україні» (2003 р.);

«Юридична відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування» (2003 р.);

«Судовий прецедент як гарантія місцевого самоврядування в Україні» (2012 р.);

«Судовий прецедент як джерело муніципального права в Україні» (2012 р.) тощо.

Наведене свідчить також і про порушення Ю.В. Делією вимог наказу МОН України від 17.10.2012 р. № 1112 «Про опублікування ре-

зультатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук», яким передбачено, що за темою дисертації не зараховуються публікації, в яких повторюються наукові результати, викладені раніше в інших наукових публікаціях, що ввійшли до мінімальної кількості публікацій за темою дисертації. Наприклад, про наявність таких порушень свідчать три наукові «статті» Ю.В. Делії, що мало розрізняються навіть за назвою:

«Методологія та методи дослідження проблем правотворчості суб'єктів місцевого самоврядування в Україні» (2012 р.);

«Окремі питання методології дослідження проблем правотворчості суб'єктів місцевого самоврядування в Україні» (2012 р.);

«Методологія та принципи дослідження проблем правотворчості суб'єктів місцевого самоврядування в Україні» (2012 р.).

Більш детальний виклад результатів аналізу змісту цих та інших «статей», що свідчить про їх антинауковий характер, міститься в опублікованій мною рецензії «Метод каналізації», або чи потрібні вітчизняній правовій науці такі «дослідження?» [2].

Вбачаються й порушення Ю.В. Делією інших вимог вищевказаного Наказу МОН України від 17.10.2012 р. № 1112, зокрема, не всі положення й висновки, що виносилися на захист, було відображено й належним чином обґрунтовано в опублікованих «працях». Хоча слід визнати, що будь-яке згадування про висновки та, тим більше, про бодай якість обґрунтування стосовно змісту «дисертації» Ю.В. Делії взагалі виглядає як знушення.

Окремо варто навести низку положень і висновків за текстом цієї «дисертації», що є прикладом псевдонаукового підходу її автора. Так, на стор. 56 Ю.В. Делія висновує, що «...питання місцевого значення — це повноваження, які самостійно під власну відповідальність вирішується органами публічної адміністрації на основі ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» і «Про місцеві державні адміністрації» та локальних нормативно правових документів (статут, хартія) відповідно до Конституції і законів України, на які розповсюджуються юрисдикція публічної адміністрації». На стор. 80 автор зазначає: «Аналіз змісту окремих розділів та статей Основного Закону України, якими регламентовано діяльність місцевого самоврядування та публічного адміні-

стрування, свідчить...», хоча в тексті Конституції України жодного разу не використовуються категорії «публічна адміністрація» чи «публічне адміністрування». Там само — на стор. 203, згадується і про сумнозвісний «метод каналізації». На стор. 260 автор остаточно заплутався: змішавши адміністративну юрисдикційну діяльність із нормотворчістю, він чомусь додав до цього провадження з розгляду звернень громадян, а після цього переключився на вузькоспеціальні питання адміністративно-процесуального права (стор. 261—268), що взагалі не мають відношення до мети, об'єкта, предмета й завдань «дослідження». На стор. 292 наведено цілком алогічний висновок: «Природно, що нормотворчий процес суб'єктів публічної адміністрації має всі чинники адміністративного процесу або адміністративно-юрисдикційного процесу, і виступає складовою загального поняття «адміністративний процес».

У Висновках до розділу 1 на стор. 138—139 вміщено незрозуміле речення: «Гарантією належного нормативно-правового регулювання місцевих відносин, які є невід'ємною умовою прийняття оптимальних правових актів органами публічної влади, через що правотворчий процес суб'єктів публічної адміністрації, важливість його організації опиняється поза межами якісного законодавчого регулювання». Загалом усі тези, що містяться в цих висновках, являють собою лише пустопорожні твердження, наприклад: «Проблематика державного будівництва і нормотворчості публічної адміністрації завжди була цікава науковцям. Кожна нова розвідка розвиває та доповнює уявлення про еволюцію публічного адміністрування як інституції, що служить задоволенню потреб людини та здійснює волевиявлення і право громадян на управління й вирішення місцевих справ на рівні громади» (стор. 139) тощо.

З урахуванням цього не є зрозумілим, як їх автор може претендувати на розв'язання якихось наукових завдань, не кажучи вже про наукові проблеми.

Що стосується сутності публічного адміністрування, то у Висновках до розділу 3 автор нарешті відкриває завісу таємниці й роз'яснює: «Існування публічного адміністрування означає можливість безпосереднього здійснення влади як усім народом, так і окремими

спільнотами громадян та відповідними органами» (стор. 334). Якщо слідувати такій логіці, то виходить, що описаний Ю.В. Делією «ідеальний» стан управління означає ні що інше, як звичайну анархію.

У Висновках до розділу 4 Ю.В. Делія доходить ще більш невігласького висновку, аніж попередні: «Під питаннями тенденції розвитку нормотворчої діяльності суб'єктів публічної адміністрації в Україні розуміємо питання, які мають на сьогодні проблеми у вирішенні, що вимагає комплексного підходу, вироблення методологічних та практичних заходів з метою внесення пропозицій для практичної діяльності» (стор. 414—415).

Не можна погодитися і з загальними висновками, що викладені автором на стор. 419—428, на тлі яких відверто цинічною виглядає твердження Ю.В. Делії про те, що ним «...з урахуванням новітніх тенденцій зроблено внесок у розробку теорії нормотворчості суб'єктів публічної адміністрації, що має утвердитися як методологічна основа для подальшого розвитку і удосконалення системи чинного адміністративного законодавства України й упорядкування та систематизації нормотворчої і правозастосовної діяльності суб'єктів публічної адміністрації» (стор. 419), оскільки в усьому тексті «дисертації», що складається з чотирьох розділів, немає жодного речення, яке могло би дати відповідь на ті питання, що ставилися виходячи з предмету цього «дослідження».

Наведені Ю.В. Делією на стор. 339 і в Додатку А результати «опитування» практично повністю повторюють ті запитання, відповіді й підсумки, що було раніше викладено ним у кандидатській дисертації за темою «Правові основи місцевого самоврядування в Україні», захищеної у 2003 р., та в однойменній монографії.

У тексті «дисертації» Ю.В. Делії містяться запозичення з наукових праць інших авторів, зокрема:

стор. 99—102 — наукова стаття Монастирської М.В. «Ідея толерантності та її розвиток у історії політико-правової думки» [3], однак посилання на неї трапляється лише в одному цитованому фрагменті;

стор. 265—267 — наукова доповідь Ткачової Т.М. «Адміністративна юрисдикція ОВС щодо здійснення провадження за скаргами громадян» [4];

стор. 267 — наукова стаття Шевченко Г. «Проблеми нормотворчої діяльності суб'єктів нормотворення» [5];

стор. 319, 333, 334 — наукова стаття Альберда Т.Г. «Механізм як загальнонаукова і правова категорія («правовий механізм»)» [6].

Незважаючи на те, що «дисертація» Ю.В. Делії подавалася до захисту в межах наукової спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право», деякі масивні фрагменти її тексту свідчать про вдавання автором до ухилу в інші наукові спеціальності. Значна частина тексту навіть за формальними ознаками не може бути визнана такою, що містить нові висновки з погляду адміністративно-правової науки, оскільки в тексті лише іноді згадуються посилання на праці вчених-адміністративістів, тоді як викладене у тих чи інших підрозділах належить до інших галузей знань: теорії держави та права, конституційного права, державного управління та права Європейського Союзу.

Наприклад, у декількох підрозділах спостерігається перехід автора до розгляду питань, які належать до наукової спеціальності 12.00.01 (стор. 106—111; 130—135; 146—152; 167—185; 377—388).

Далі, так само, йдеться про питання, що віднесено до наукової спеціальності 12.00.02 (стор. 113—120; 162—166; 186—194; 340—345; 364—377; 389—392) — за текстом автор постійно заглиблюється у проблематику конституційного та муніципального права.

Аналогічно, спостерігається наявність великих за обсягом фрагментів тексту, що стосуються питань, віднесених до наукової спеціальності 25.00.02 (стор. 155—160; 312—324 і т. д.).

Відповідно до вимог до опублікованої монографії, що подається на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук, які затверджено Наказом МОН України від 17.10.2012 р. № 567, таке видання повинне містити узагальнені результати наукових досліджень автора, опубліковані раніше в наукових фахових виданнях України або інших держав, у кількості відповідно до підпункту 2.1 пункту 2 цього наказу (п. 2 абз. 1). Враховуючи те, що за своїм змістом «дисертація» Ю.В. Делії є свідченням повного невігластва автора у поєднанні з його бажанням будь-якою ціною здобути науковий

ступінь доктора наук, постає питання до тих науковців, які здійснювали рецензування монографії «Нормотворчість публічної адміністрації: проблеми теорії та практики реалізації» та рекомендували її до друку.

Прикро, що на сьогодні трапляється ще чимало інших прикладів, коли подібні «дослідження» подаються на здобуття наукових ступенів. Ефективність боротьби з такими випадками наукового шахрайства залежить, передусім, від активності всієї наукової спільноти, адже саме цього наразі бракує. Зазвичай, навіть колеги-науковці, обізнані щодо неналежного рівня підготовки дисертаційної роботи того чи іншого автора, не виявляють активності у питаннях вжиття відповідних заходів для запобігання порушенням вимог чинних нормативно-правових актів, які регулюють організаційні та процедурні складові здобуття наукового ступеня.

Кожен учений має взяти на себе обов'язок дбати про чистоту вітчизняної науки: бути нетерпимим до фактів плагіату, зневаги до колег, здобуття ступенів і звань випадковими людьми — це означає бути активним і рішуче реагувати на таке всіма можливими засобами. За наявності можливості ознайомлюватися із текстами дисертацій абсолютно не складно у випадку виявлення в них будь-яких з перерахованих та інших порушень повідомити про це орган, уповноважений приймати рішення про присудження наукових ступенів. У структурі Міністерства освіти і науки України створені і діють у складі Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації низка відділів за напрямками наукових досліджень. Як показує власний досвід, на цьому рівні звернення небайдужих громадян із приводу наявності у дисертаційних дослідженнях антинаукових за своїм змістом положень, текстових запозичень або порушення вимог щодо їх оформлення стали опрацьовуватися належним чином. Отже, коли ретельно зібрані та документально оформлені матеріали направляються до Атестаційної колегії, а надалі це дістає свого втілення у рішеннях про скасування результатів захисту дисертаційного дослідження, то для таких горе-дисертантів, які досі сподіваються на формальність процедури, дійсно немає шансів «вирішити проблему» за гроші або за допомогою впливових зв'язків.

Згідно з наказом МОН України від 26.02.2015 р. за № 217 «Про затвердження рішень Атестаційної колегії Міністерства щодо присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань від 26 лютого 2015 року» було скасовано рішення спеціалізованої вченої ради Д 26.142.02 ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом» від 26 березня 2014 року (протокол № 16) про присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» та прийнято рішення про відмову у видачі диплома доктора юридичних наук Делії Юрію Володимировичу на підставі висновку.

Також відповідно до зазначеного наказу за порушення п. 7 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника (далі – Порядок; затв. постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567) було висловлено зауваження щодо персональної відповідальності керівників рад за дотримання спеціалізованими вченими радами вимог нормативно-правових актів з питань атестації наукових кадрів вищої кваліфікації головам спеціалізованих вчених рад Подоляці А.М., доктору юридичних наук, професору щодо дисертації здобувача наукового ступеня доктора юридичних наук Делії Ю.В.

На підставі ч. 6 ст. 6 Закону України «Про вищу освіту» та п. 26 Порядку у зв'язку з порушенням пункту 14 Порядку щодо використання текстових запозичень, ідей, наукових результатів і матеріалів інших авторів без посилання на джерело, що виявлено під час проведення Міністерством експертизи дисертації здобувача наукового ступеня доктора юридичних наук Делії Ю.В.:

1) позбавлено строком на два роки права участі в атестації наукових кадрів офіційних опонентів:

• Діхтієвського П.В., доктора юридичних наук, професора;

• Петкова С.В., доктора юридичних наук, професора;

• Галунька В.В., доктора юридичних наук, доцента;

2) позбавлено строком на два роки права участі у підготовці наукових кадрів Курила В.І., доктора юридичних наук, професора.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Советский энциклопедический словарь* / гл. ред. А.М. Прохоров. — 4-е изд. — М.: Сов. энциклопедия, 1989. — 1632 с.
2. *Кременовська І.В.* «Метод каналізації», або чи потрібні вітчизняній правовій науці такі «дослідження»? / І.В. Кременовська // *Економіка та право.* — 2014. — № 1. — С. 122—127.
3. *Монастирська М.В.* Ідея толерантності та її розвиток в історії політико-правової думки / М.В. Монастирська // *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності.* — 2009. — № 3. — С. 39—47.
4. *Ткачова Т.М.* Адміністративна юрисдикція ОВС щодо здійснення провадження за скаргами громадян / Т.М. Ткачова // *Актуальні проблеми юридичної науки очима молодих вчених: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Донецьк, 24 лютого 2012 р.): матеріали у 2 ч.* — Донецьк : ЧП ІД Кальмиус, 2012. — Ч. II. — С. 68—70.
5. *Шевченко Г.* Проблеми нормотворчої діяльності суб'єктів нормотворення / Г. Шевченко // Юстініан [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2894>
6. *Альберда Т.Г.* Механізм як загальнонаукова і правова категорія («правовий механізм») / Т.Г. Альберда // *Молодий вчений.* — 2013. — № 2. — С. 64—68.

І.В. КРЕМЕНОВСЬКА,
канд. юрид. наук, вчений секретар
Інституту економіко-правових досліджень
НАН України, м. Київ